

تعرفه گمرکی، رایج‌ترین مانع بر سر راه تجارت آزاد

ترجمه: سحر نخعی
منبع: سازمان تجارت جهانی

یکی از اهداف سازمان تجارت جهانی ترغیب کشورهای عضو به مذاکره برای کاهش تعرفه‌های گمرکی متقابل است؛ چون تعرفه‌های گمرکی از رایج‌ترین ابزارهای محدود کردن تجارت در سرتاسر دنیا هستند. قبل از اینکه بدانیم تعرفه‌های گمرکی تحت چه چارچوب قانونی تنظیم می‌شوند، ابتدا باید تعریف تعرفه، کارکردهای آن و عناصر تشکیل‌دهندهٔ آن از جمله نرخ‌ها، طبقه‌بندی‌ها و ارزش‌گذاری‌ها در این راستا را بدانیم.

تعریف تعرفه گمرکی

تعرفه گمرکی عبارت است از مالیاتی که دولت برای واردات یا صادرات کالا می‌گیرد. البته در اکثر موارد منظور از تعرفه گمرکی عوارضی است که در زمان واردات کالا اخذ می‌شود. تعرفه‌ها سه کارکرد اصلی برای دولت‌ها دارند: یک- منبع درآمد؛ دو- حفاظت از صنایع داخلی؛ سه- مرهمی تلافی‌جویانه بر اختلافات تجاری.

کارکردهای تعرفه

• منبع درآمد

کارکرد اول تعرفه‌ها این است که منبعی برای بودجه دولت‌ها محسوب می‌شوند. در گذشته، این کارکرد دلیل اصلی اِعمال تعرفه‌ها بوده‌است، اما بعدها در کشورهای توسعه‌یافته، ایجاد قوانین مالیاتی سیستماتیک و توسعه اقتصادی، اهمیت جنبه درآمدی تعرفه‌های واردات را کاهش داده‌است. در برخی از کشورهای در حال توسعه، کارکرد درآمدی تعرفه‌ها همچنان به قوت خود باقی است.

• حفاظت از صنایع داخلی

کارکرد دوم اعمال تعرفه‌های گمرکی به بحث حفاظت از صنایع داخلی مربوط می‌شود. تعرفه‌ها ابزار سیاستی برای در اولویت گذاشتن و حمایت از تولید و صنایع داخلی محسوب می‌شوند. مطالعه نرخ تعرفه‌های گمرکی کشورهای مختلف نشان می‌دهد که اعمال تعرفه‌ها تا حد قابل توجهی بازتاب ایجاد رقابت در صنایع داخلی کشورها است. برخی کشورها در بعضی موارد از «سهمیه‌های تعرفه‌ای» برای ایجاد تعادل بین دستیابی به بازارهای جهانی و حمایت از صنایع داخلی استفاده می‌کنند. سهمیه‌های تعرفه‌ای بدین صورت عمل می‌کنند که برای واردات تا حجم معینی، عوارض اولیه و به مقدار کمی وضع می‌شود و اگر حجم واردات از حد مشخصی فراتر رفت، نرخ‌های تعرفه را افزایش می‌دهند.

طبقه‌بندی

طبقه‌بندی تعرفه‌های گمرکی یکی از اجزای اساسی سیستم تعرفه‌ها است. تعرفه‌های ملی

در قالب جداولی ارائه می‌شوند که به هر کالا، شماره طبقه‌بندی تعرفه و نرخ تعرفه مربوطه اختصاص داده می‌شود. نحوه طبقه‌بندی یک کالا تأثیر مهم و محسوسی بر عوارض گمرکی تعیین شده برای آن خواهدداشت. در گذشته، کشورهای مختلف هر کدام سیستم خاص خود را برای طبقه‌بندی تعرفه‌های گمرکی داشتند. اما با گسترش تجارت به این نیاز پی بردند که طبقه‌بندی‌های یکنواخت‌تر، تجارت خارجی را هماهنگ‌تر می‌کنند. از این رو، در سال ۱۹۸۸ پیش‌نویس «ساز و کار هماهنگ توصیف و کدگذاری کالا» (HS Code System) تهیه و تنظیم گردید. امروزه اکثر کشورهای جهان از این سیستم هماهنگِ کدهای تعرفه شش رقمی استفاده می کنند.

جدول ۱ درصد نرخ تعرفه‌های گمرکی مغزجات و خشکبار وارداتی از مبدأ ایران و آمریکا را نشان می‌دهد.

مرهمی تلافی‌جویانه بر اختلافات تجاری

تعرفه‌ها نوعی مرهم تلافی‌جویانه بر اختلافات تجاری نیز هستند. تعرفه‌های تنبیهی معمولاً به‌دنبال اقدامات اتخاذ شده توسط برخی از کشورها وضع می‌شوند. یک مثال مبرهن جنگ تجاری میان آمریکا و چین است؛ به‌دنبال افزایش تعرفه‌های گمرکی واردات کالاهای چینی توسط آمریکا، مسئولان دولتی کشور چین نیز در اقدامی تلافی‌جویانه تعرفه‌های گمرکی واردات کالاهای آمریکایی را افزایش دادند. مثال دیگر، موافقت‌نامه ضد دامپینگ است که به کشورها اجازه می‌دهد تا از اعمال «عوارض ضد دامپینگ» برای اصلاح موارد اثبات شده استفاده کنند. منظور از دامپینگ، فروش کالا در بازار مقصد زیر قیمت بازار مبدأ یا زیر قیمت تمام‌شدهٔ کالا با هدف بیرون راندن رقبا است. مثال دیگر، موافقت‌نامهٔ مربوط به یارانه‌ها است. این مورد به کشور واردکننده اجازه می‌دهد برای جلوگیری از واردشدن آسیب به صنایع داخلیش، تعرفه‌های تنبیهی را علیه محصول یارانه‌بگیرِ کشور مبدآ صادرات وضع کند.

جدول تعرفه های گمرکی مغزجات و خشکبار فله وارداتی از مبدأ ایران

سال تجاری / کشور	پسته در پوست	مغز پسته	خرما	کشمش
چین	٪۱۰	٪۱۰	–	–
اتحادیه اروپا	٪۱,۶۰	٪۱,۶۰	٪۷,۷۰	٪۲,۴۰
هندوستان	٪۳۰	٪۳۰	٪۳۰	–
قزاقستان	٪۵	٪۵	٪۵	٪۵
امارات متحده عربی	٪۵	٪۵	–	–
ویتنام	٪۱۵	٪۱۵	–	–
کانادا	–	–	٪۰	–
روسیه	–	–	٪۰	٪۰
ترکیه	–	–	٪۱۵	–
الجزیره	–	–	–	٪۳۰
اوکراین	–	–	–	٪۰
آمریکا	٪۲۸۳,۸۰	کیلویی ۱۱ سنت	کیلویی ۲,۲ سنت	کیلویی ۵,۵ سنت

منبع: شورای جهانی خشکبار (INC)